

Anna Sugrañes Boix
Barcelona, 1911- Reus, 2004
Sindicalista i militant històrica
del partit socialista unificat de
Catalunya (PSUC)

La llarga trajectòria vital d'Anna Sugrañes va transcórrer en diferents escenaris físics i polítics. Va néixer a Barcelona el 26 de juliol de l'any 1911. El seu pare, Jeroni Sugrañes, treballava a la fàbrica de cervesa Moritz i formava part dels cos de bombers de Barcelona com a voluntari. De ben jove, l'Anita va aprendre l'ofici de la confecció a través del mestratge de la seva àvia i de la seva mare Vicenta Boix, sastresses de professió. L'any 1929 passà a treballar en un taller d'alta costura de Barcelona, la casa Lavin. "Els vestits que fèiem es venien molt cars i els nostres sous eren molt baixos", recordava.

Les dures condicions laborals del col·lectiu femení de l'agulla la porten a incorporar-se a l'activisme sindical per tal de defensar els drets de les companyes d'ofici. S'afilià a la Unió General de Treballadors, l'any 1931, quan la proclamació de la Segona República féu possible la constitució dels sindicats. Per la seva ferma implicació en el moviment obrer, va arribar a ser secretària general de la Federació del Vestit de Catalunya dins la formació sindical.

S'afilià a Esquerra Republicana de Catalunya, però a causa d'algunes discrepàncies, en plena Guerra Civil, l'any 1937, entrà a militar en el Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC), organització política catalana constituïda el 23 de juliol de 1936 amb la fusió del Partit Comunista de Catalunya, la Federació Catalana del PSOE, la Unió Socialista de Catalunya i el Partit Català Proletari. Quan arribà l'hora de la retirada i l'exili, Anna Sugrañes ajuda a sortir del país desenes de persones la vida de les quals estava en perill. Amb una visió premonitòria de la repressió que havia de venir, el PSUC li encomana la delicada tasca de fer desaparèixer abundants documents que podien comprometre els companys.

Ella mateixa passà a França, on inicia una dura etapa de refugiada. Es casà amb un dirigent sindical comunista francès, Robert Lettelier, que fou deportat al camp de concentració nazi d'Auschwitz, on va morir. També visqué la deportació del seu germà Josep al camp d'extermini de Mauthausen; el seu nom constava en les llistes de la Gestapo, que acabà per trobar-lo. Josep Sugrañes sobrevisqué a aquell horror i fou un dels cofundadors de l'associació Amical Mauthausen a Catalunya, que conserva la memòria d'aquells fets per a la història.

Durant els primers anys d'exili, la seva vida es reparteix entre la cura de quatre infants (tres fills de l'anterior matrimoni del marit mort i un fill de la seva unió) i la continuïtat en el compromís polític comunista, ja que formà part de la Resistència Internacional que opera al país francès contra l'ocupació de Hitler. També la trobem col·laborant amb les dones dels deportats als camps nazis. A la seva casa de París el matrimoni havia establert una xarxa de solidaritat per sobreviure a la vida quotidiana i per fugir del país; hi amagà companys exiliats i perseguits, com Josep Pàmies (germà de l'escriptora Teresa Pàmies), i esdevingué lloc de reunió de membres dels PSUC i del PCE.

L'any 1946 coneix Llorenç Rivas, que havia estat tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Lleida durant l'etapa de la II República, també sindicalista i de militància comunista, amb arrel a Reus, on havia viscut la seva infantesa. Amb ell compartí per sempre la vida familiar i un intens activisme polític. A llarg d'aquesta etapa, Anna Sugrañes entrà i sortí diversos cops d'Espanya, camuflada amb el passaport francès que havia obtingut mercès al seu primer matrimoni, per tal de fer correu a favor dels companys detinguts a una i altra banda dels Pirineus. La seva maternitat -l'any 1947 neix la Clara l'any següent el Joan- no li impedeix de continuar treballant en el seu compromís polític; la complicitat, també en l'espai domèstic, amb Llorenç Rivas era molt forta.

Com a membre activa del Partit Comunista a l'exili, va participar en el Congrés Internacional de Dones Antifeixistes de l'any 1951, que es va celebrar a Copenhaguen. Ella fou elegida per les companyes espanyoles per ser-ne la portaveu representant d'Espanya. La formació Dones Antifeixistes era una organització unitària que al nostre país veié la llum l'any 1933 sota els auspicis del Partit Comunista espanyol, tot i que tenia una composició ideològica heterogènia i que representava les dones contràries als règims feixistes de qualsevol afiliació política. Durant els anys de la Guerra Civil adquirí un renovat impuls i aglutinà una bona part de les dones espanyoles que s'organitzaren a favor de la causa republicana. La seva existència tingué continuïtat a l'exili sota la presidència de Dolores Ibarruri, La Pasionaria, i amb el suport de moltes dones republicanes exiliades.

Arran del I Congrés del PSUC a França, l'any 1956, el partit va establir un nou punt de partida polític i organitzatiu. Hi van participar cinquanta delegats de l'exili i de l'interior. S'aprovà la política de «reconciliació nacional». Es considerà que havia arribat l'hora de reforçar l'activitat del PSUC a l'interior, a Catalunya, en la clandestinitat, tot assumint els riscos que la situació política espanyola i la legislació vigent podia comportar i tot convivint amb contínues detencions i empresonaments de dirigents i membres del partit. Fou l'any que es nomenà Gregorio López Raimundo com a màxim responsable d'organització del PSUC; ell ja havia intentat el 1947 organitzar el partit a l'interior del país fins que va ser empresonat durant quatre anys i expulsat a Mèxic el 1954.

En aquest context de reconstrucció del partit i d'estratègia d'acció dins el país, Anna Sugrañes i Llorenç Rivas, amb una gran dosi de fidelitat i coherència ideològica, decidiren retornar a Catalunya, juntament amb els seus fills Clara i Joan, i s'instal·laren a Reus l'any 1959 amb l'objectiu de reconstituir i organitzar el PSUC a la ciutat. Crearen i aglutinaren el Comitè Local, i la casa de la parella va ser lloc de trobada dels seus membres actius fins que es va legalitzar el partit. En aquests anys, van augmentar els militants del PSUC i també la seva lluita contra la dictadura, per la recuperació de les llibertats nacional i per la democràcia, i el partit es convertí en el referent més important per a la majoria d'antifranquistes.

Dins l'àmbit laboral, Anna Sugrañes començà a treballar en el sector de la fruita seca fins que trobà una feina en un taller de confecció. La seva convicció en la defensa de la classe treballadora la portà a participar en la gestació de Comissions Obreres (CCOO), que s'inicià a principi de la dècada dels 60 i es constituí com a organització l'any 1966.

Aquesta organització sindical de caràcter unitari, tot i el protagonisme del PCE i del PSUC, va ser el pal de paller de la reconstrucció del moviment obrer després de la Guerra Civil, en un marc polític dictatorial que suprimí tots els sindicats obrers i creà els sindicats verticals per rams professionals, fortament intervinguts per l'Estat, i, per tant, condemnà al total desmembrament qualsevol organització obrera de caire lliure i democràtic.

Anna Sugrañes s'incorporà a l'acció sindical i seguí una eficaç tàctica que es basava a introduir-se en el sindicat vertical -«sindicat groc»- i presentar-se a les eleccions sindicals per a enllaços, delegats i jurats d'empresa per tal d'ocupar llocs de representació en el si de la Central Nacional Sindicalista (CNS) del règim; eren «infiltrats», tal com els anomenaven en l'argot obrer de l'època. D'aquesta forma, utilitzaven les esclatxes de la legalitat que proporcionaven la Llei sindical i la Llei de convenis col·lectius de 1958 per tal d'esdevenir interlocutors amb la patronal i el govern, i treballar des de dins per aconseguir una nova estructura sindical. Alhora, la seva acció també es desenvolupava en els centres de treball en tasques de conscienciació, mobilització i solidaritat dels treballadors per assolir unes millors condicions de treball i reivindicar les llibertats fonamentals d'associació, expressió, manifestació i vaga.

Comissions Obreres va aglutinar una gran part del moviment obrer durant el franquisme i va mantenir viva i activa la lluita de la classe treballadora en un marc en el qual la clandestinitat comportà als dirigents i militants patir una forta i continuada repressió fins a la seva legalització i constitució com a sindicat l'any 1976, un moment en què Anna Sugrañes hi va continuar vinculada, aleshores des de la legalitat.

Visqué de forma activa la constitució de l'Assemblea de Catalunya a Reus, aquella plataforma de resistència i lluita antifranquista d'abast català que, al voltant de tres acords programàtics -llibertat, amnistia i Estatut d'autonomia-, cohesionà diversos partits polítics, associacions i entitats no estrictament polítiques i molts independents.

L'any 1976 fou d'una gran intensitat política. S'esperava d'un dia a l'altre la legalització del PSUC i els membres del Comitè Local de Reus treballaren amb entusiasme organitzant diferents actuacions ciutadanes per a aquell moment. Van preparar l'edició Aquesta especial monogràfica de la revista *Avant*, òrgan de comunicació i difusió del Comitè Local, editada en català i en forma de ciclostil, aquell instrument tan odiat pel règim franquista i que tan útil havia estat per a la comunicació en la lluita clandestina!.

Així mateix, organitzaren el primer míting del partit al Camp de Tarragona, que era el segon que es feia a Catalunya. El PSUC era encara clandestí però es volia commemorar el quarantè aniversari de la seva creació de forma pública i notòria. Fou el 20 de juliol de 1976 al Teatre Bartrina del Centre de Lectura de Reus. Sota el lema «Una opció democràtica per al futur», es celebrà la presentació oficial del partit dels comunistes catalans en una emotiva jornada. L'acte estava presidit per Llorenç Rivas, que obrí el torn de paraules davant vora mil persones que omplien la sala. Hi van intervenir Josep Solé Barberà, Jordi Piqué, Josep Colomé, Salvador Taverna, Anna Sugrañes i Miquel Sánchez Murillo.

Anna Sugrañes féu el seu parlament amb el títol «L'alliberament de la dona», en el qual, tal com va recollir la crònica de la revista *Canigó*, «confessà la seva emoció després de 37 anys de silenci públic, encara que no d'acció i resumeix les aspiracions de la dona en relació a l'amnistia i la igualtat de drets i la seva participació en el combat per la llibertat del país, ja que, amb les seves paraules: "el país no pot anar coix."» Amb aquestes paraules, feia contundent declaració de la necessària incorporació de la dona a la política activa i a la dinàmica de la construcció de l'estat democràtic en uns moments en què el moviment feminista català acabava de prendre forma manifesta en les Primeres Jornades de la Dona (maig de 1976) i en un marc en què les dones del PSUC reivindicaven des del partit un nou rol en la dimensió política, ideològica, legal, social i familiar.

Aquesta intervenció es pot considerar el primer manifest de caràcter feminista de la Transició a Reus. La seva exposició plena de vehemència i convenciment impressionà una dona reusenca que acudí a la convocatòria del PSUC al Teatre Bartrina, Antònia Abelló Filella, militant d'Esquerra Republicana de Catalunya.. Ella va escriure un article titulat «La llavor» en què destacà l'emoció sincera que traspuaren les paraules d'Anna Sugrañes, la força del contingut, i en el qual declara una gran admiració per la seva trajectòria en la «lluita sorda, apagada i clandestina». «Les ovacions més càlides, més espontànies foren per a ella», testimonià Antònia Abelló.

Aquest míting, que marcava una important fita en la conjuntura de la Transició, fou clausurat per l'advocat reusenc Josep Solé Barberà, un dels fundadors del PSUC, que dedicà un sentit record als companys morts en els 40 anys de dictadura, i quan va prometre l'assistència de Gregorio López Raimundo en el proper míting, s'escoltaren unes veus espontànies del públic cridant: «Se sent, se sent, Gregori hi és present». Tot i el caràcter cívic i la legalitat de l'acte, els oradors, també Anna Sugrañes, van haver d'anar a declarar al jutjat.

Properes les primeres eleccions generals de la Transició, el Comitè Local del PSUC redactà i publicà la «Declaració al Poble de Reus», on anunciava la seva legalització i acabava amb una crida a la participació dels reusencs en la convocatòria electoral, perquè anessin a les urnes «de forma responsable donant suport a les forces més conseqüents en la defensa de les llibertats, l'Amnistia i l'Estatut d'Autonomia.»>>

La legalització del PSUC, el 2 de maig de 1977, obrí un nou horitzó per als militants que havien viscut tants anys en un estat amatent, si bé incansablement actiu. Una nova etapa s'iniciava per a Anna Sugrañes.

En les primeres eleccions municipals democràtiques de 1979, formà part de les llistes del PSUC per a l'Ajuntament de Reus; tanmateix, una circumstància personal -la malaltia del seu marit, Llorenç- l'apartà temporalment de la primera línia de la política local.

Amb motiu de la commemoració del cinquantè aniversari de la fundació del PSUC, tingué lloc a Reus un acte central, la conferència «El PSUC, 50 anys d'història de Catalunya», donada per tres veus històriques del partit dels comunistes catalans: Anna Sugrañes, Josep Solé Barberà i Francesc Roca. L'acte fou organitzat per la Secció de Ciències Socials del Centre de Lectura de Reus, l'octubre de 1986. La lucidesa de l'Anita, com l'anomenaven els seus amics i companys, permetia a aquesta antiga lluitadora seguir comunicant la seva experiència i continuar manifestant la seva fidelitat a una ideologia.

Novament la trobem a la llista dels candidats del PSUC a les eleccions del Parlament de Catalunya per la circumscripció de Tarragona en la convocatòria de 1984, amb la formació Iniciativa per Catalunya-Verds el 1992, i també a les eleccions de l'any 1999 amb Esquerra Unida i Alternativa.

El desembre de l'any 2001, Anna Sugrañes veié reconeguda la seva llarga trajectòria de compromís polític i sindical amb la concessió de la Medalla Francesc Macià, un guardó que va ser creat pel Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya l'any 1938, i que es va recuperar a partir de 1981, per tal de donar reconeixement a l'esforç i la dedicació de les persones, empreses, col·lectius i entitats dins l'àmbit del treball.

Incansable, als seus 90 anys, participava en la manifestació de cada Primer de Maig; es mantenia vinculada a la vida sindical de pensionistes i jubilats a través de la Coordinadora de la Gent Gran i continuava formant part activa del partit comunista dels catalans dins el PSUC-viu, partit sorgit l'any 1977 de la refundació a partir dels membres escindits de la federació d'Iniciativa per Catalunya (IC).

La ciutat on Anna Sugrañes va viure i on va desenvolupar un intens activisme polític durant una gran part de la seva vida va voler retre-li un sentit homenatge. L'any 2002, l'Ajuntament de Reus li concedí la Menció Honorífica Municipal «per la seva lluita per assolir les llibertats democràtiques».

La seva figura de militant històrica i compromesa no va ser mai oblidada; així, en ocasió de la celebració del seixanta-setè aniversari del PSUC, l'estiu de 2003, va rebre un sentit homenatge, junt amb Gregorio López Raimundo, Trini Gallego i Francesc Noguero, organitzat per la formació PSUC-viu del qual, Anna Sugrañes en va formar part i fou integrada al seu Comitè Central d'Honor.

La seva fou una dilatada trajectòria vital que durà 93 anys, un camí que visqué de forma intensa, compromesa i coherent, una història de lluita infatigable per aconseguir un estat democràtic i pels drets socials i laborals dels treballadors.

I així la recordaren les nombroses notes i articles de premsa que es redactaren arran de la seva mort, el 19 d'agost de l'any 2004: «*Avui comunistes, treballadores i treballadors estem de dol, se'ns ha anat l'Anita*», o «*Des de Reus, Anna Sugrañes fou peça clau en la reconstrucció del PSUC en la clandestinitat*».

En paraules de Teresa Pàmies, de la seva vida ens quedarà «*el missatge d'una lluitadora, la perdurabilitat del seu exemple i la seva força moral seguiran irradiant*».

Aquells ideals que guiaren la seva vida els compartí amb la seva filla Clara. Per a ella els principis del socialisme comunista han estat l'al·licient per continuar en l'activisme polític dins el mateix partit on la seva mare va militar. En l'actualitat, Clara Rivas Sugrañes milita dins les files del PSUC-Viu del qual és membre de l'executiva del Comitè Central, i és representant per la província de Tarragona del Comitè Federal del Partit Comunista d'Espanya. Així mateix, està integrada en el Consell Nacional d'Esquerra Unida Alternativa.

PUYOL TORRES, Carme, *Miralls de Lluna. Dones als espais urbans de Reus*. Ajuntament de Reus, 2008